

СТАН ТА РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ (2022/2023 НАВЧАЛЬНИЙ РІК)

THE STATE AND DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN THE EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE (2022/2023 ACADEMIC YEAR)

Флярковська О. В.

Кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
в. о. генерального директора директорату дошкільної та інклюзивної освіти,
Міністерство освіти і науки України,
м. Київ, Україна

Flyarkovska O. V.

Candidate of Pedagogical Sciences, senior researcher,
in. at. General Director of the Directorate of Preschool and Inclusive Education,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

У статті систематизовано дані щодо стану та розвитку психологічної служби у системі освіти України за 2022/2023 навчальний рік. Метою дослідження є аналіз діяльності, удосконалення науково-методичного забезпечення психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи, підвищення ефективності функціонування психологічної служби у системі освіти України. Вперше, за історію розвитку психологічної служби, для збору даних була застосована Єдина електронна система звітності (ЄЕСБ) у діяльності фахівця психологічної служби. Специфіка методу полягає у застосуванні певних ustalених дій до конкретних умов практичної діяльності. ЄЕСБ впроваджується, у першу чергу, для реалізації окремих дій (операцій). Технологія передбачає одержання конкретного кінцевого результату, який передбачається у практичній діяльності фахівця та дає можливість визначити результативність і ефективність власної діяльності та розглядається як окремий вид професійної діяльності «оформлення робочої документації, планування, звітності» базується на застосуванні електронної бази даних технологій.
Ключові слова: психологічна служба; практичні психологи; соціальні педагоги; психологічний супровід; звернення учасників освітнього процесу.

The article systematizes data on the state and development of the psychological service in the education system of Ukraine for the 2022/2023 academic year. The purpose of the study is to analyze the activity, improve the scientific and methodological support of psychological support and socio-pedagogical work, increase the effectiveness of the functioning of the psychological service in the education system of Ukraine. For the first time in the history of the development of the psychological service, the Unified Electronic Reporting System (EESR) was used for the collection of data in the activities of a psychological service specialist. The specificity of the method consists in the application of certain established actions to specific conditions of practical activity. The EESB is implemented, first of all, for the implementation of individual actions (operations). The technology provides for obtaining a specific final result, which is foreseen in the practical activity of a specialist and gives the opportunity to determine the effectiveness and efficiency of one's own activity and is considered as a separate type of professional activity "working documentation, planning, reporting" is based on the application of an electronic database of technologies. It was revealed that the activities of the psychological service in the education system of Ukraine are carried out by practical psychologists, social pedagogues, methodologists and directors (heads) of educational and methodical offices, centers, laboratories. It is well-founded that the employees of the psychological service, providing the psychological component of the organization of the educational environment, create conditions for the educational system that contribute to the development of the personality of each child, the preservation of health and the formation of readiness for independent life. It has been proven that in modern conditions it is important to create a psychologically comfortable educational space for students, to ensure a high-quality educational process for students with psychological trauma, to provide timely support to teachers.
Key words: psychological service; practical psychologists; social pedagogues; psychological support; address of the participants of the educational process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність психологічного супроводу в освітньому процесі

визначається суспільними вимогами, що виникають, актуальними стратегічними змінами розвитку української освіти та світовими тенденціями. Працівники психологічної служби, забезпечуючи

психологічну складову організації освітнього середовища, створюють умови для освітньої системи, що сприяють розвитку особистості кожної дитини, збереженню здоров'я та формуванню готовності до самостійного життя.

Діяльність психологічної служби у системі освіти України здійснюється практичними психологами, соціальними педагогами, методистами та директорами (завідувачами) навчально-методичних кабінетів, центрів, лабораторій [5].

Дуже важливо створити психологічно комфортний освітній простір для здобувачів освіти, забезпечити якісний освітній процес для учнів із психологічною травмою, своєчасно надати підтримку вчителям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Психологічна служба існує в багатьох країнах і охоплює всю систему освіти і виховання, має вікову історію. Питання діяльності психологічної служби у системі освіти розглядають багато вчених (О. Безпалько, І. Бех, Л. Бурлачук, О. Киричук, В. Киричук, В. Кремень, С. Максименко, В. Панок, А. Фурман, І. Цушко та інші).

Науковці Ш. Баратов, В. Бочелюк, В. Зарицька, Н. Лунченко, А. Обухівська, В. Острова, В. Панок, В. Чудакова, Л. Чупров, Ш. Шаріпов та ін. значну увагу приділяють використанню досвіду інших країн з питань функціонування психологічних служб у закладах освіти різних країнах світу [1, 3, 8, 9].

Проведений аналіз дає право стверджувати, що незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених питанням діяльності психологічної служби у системі освіти, проблема організації діяльності психологічної служби у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану потребує подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Війна росії проти України призвела до великих втрат і масштабної міграції. За даними Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), 33% українців були вимушені покинути свої домівки, а 5 мільйонів дітей потребують допомоги, тож кожна українська сім'я зараз стикається з проблемами психічного здоров'я. Психологічна травма, викликана воєнними стресовими факторами, часто спричиняє когнітивні, фізичні та соціально-емоційні проблеми, особливо у дітей, і впливає на те, як вони навчаються, розвиваються та взаємодіють з іншими. Визнання цих наслідків є важливою відправною точкою для усунення наслідків травми війни для дітей.

Тому, сьогодні, одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів освіти залишається забезпечення психологічної стійкості здобувачів

освіти, які постраждали від російської воєнної агресії. За таких умов істотно зростає роль психологічної служби у системі освіти, яка має забезпечувати своєчасне і систематичне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти [2].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є аналіз діяльності, удосконалення науково-методичного забезпечення психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи, підвищення ефективності функціонування психологічної служби у системі освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами аналізу даних, що надійшли з регіонів у 2022/2023 навчальному році, кількість фахівців психологічної служби становить 20 413 осіб, з них: практичних психологів – 13 174 осіб, соціальних педагогів – 6 905 осіб, методистів – 82 особи (рис. 1). Кадрову проблему ускладнює низка факторів. Зокрема: непривабливість умов оплати праці, недостатнє фінансування освітньої галузі в регіонах, нормативи ставок фахівців психологічної служби у відповідності до чисельності здобувачів освіти, у штатних розписах відділів/управлінь освіти не передбачені посади відповідальних за психологічну службу в ТГ; дефіцит фахівців в сільській місцевості; несприятливе транспортне сполучення міст та селищ/сіл, що унеможлиблює залучення фахівців з міста, відсутність спеціалістів з фаховою освітою, виїзд за кордон спеціалістів у зв'язку з воєнним станом, перехід спеціалістів на інші посади [7].

У 2022/2023 навчальному році середня забезпеченість закладів освіти працівниками психологічної служби становить: 74% – забезпечені заклади освіти працівниками психологічної служби (рис. 2).

Станом на 2022/2023 навчальний рік на 77% закладів освіти забезпечені практичними психологами (рис. 3).

Забезпеченість закладів освіти соціальними педагогами у 2022/2023 н.р. становить: 68% закладів освіти забезпечені соціальними педагогами (рис. 4).

Варто зазначити, що показник забезпеченості закладів освіти посадами соціальних педагогів значно нижчий від показника забезпеченості посадами практичних психологів.

Забезпеченість закладів освіти усіх рівнів фахівцями психологічної служби дуже різна. Найкраще забезпечені заклади загальної середньої освіти. Інші рівні: дошкільна освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта, у тому числі післядипломна освіта маємо дуже сумні результати (рис. 5, 6).

Рис. 1. Кількість фахівців психологічної служби

Джерело: складено автором

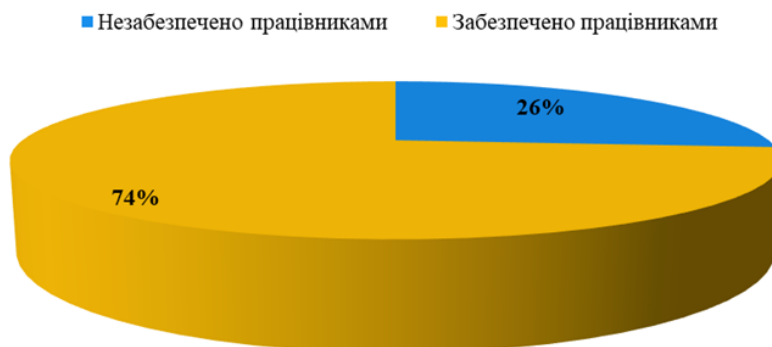

Рис. 2. Середня забезпеченість закладів освіти працівниками психологічної служби у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

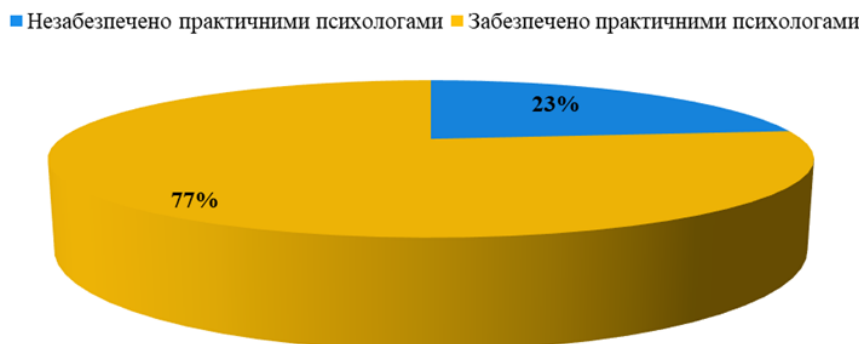

Рис. 3. Забезпеченість закладів освіти практичними психологами у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

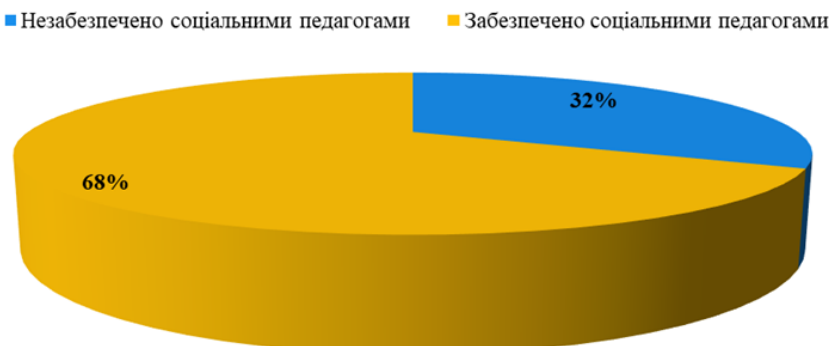

Рис. 4. Забезпеченість закладів освіти соціальними педагогами у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Стосовно забезпеченості ставками працівників психологічної служби відносно загальної потреби у закладах освіти маємо такі показники: нормативна потреба ставок у місті становить 13 277,75, у сільській місцевості – 7 548, наявні ставки у міських

закладах освіти – 10 741,25, у сільській місцевості – 5 364,75, наявність понад нормових ставок працівників психологічної служби у місті становить 719,5, у сільській місцевості – 351,75, вакантних ставок – 1355,75 та 748,25 відповідно (рис 7).

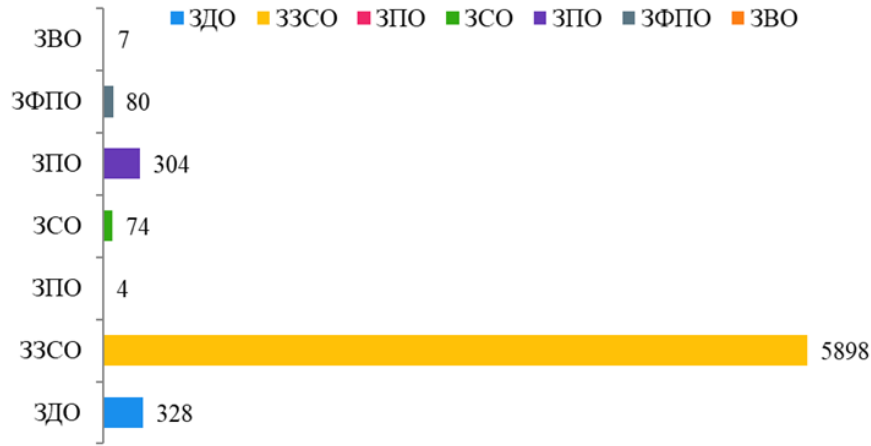

Рис. 5. Чисельність соціальних педагогів у різних типах закладів освіти у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

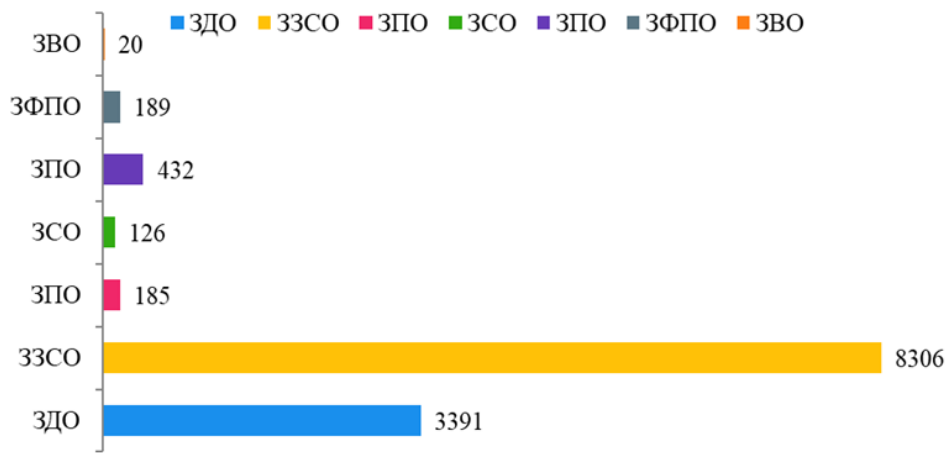

Рис. 6. Чисельність практичних психологів у різних типах закладів освіти у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

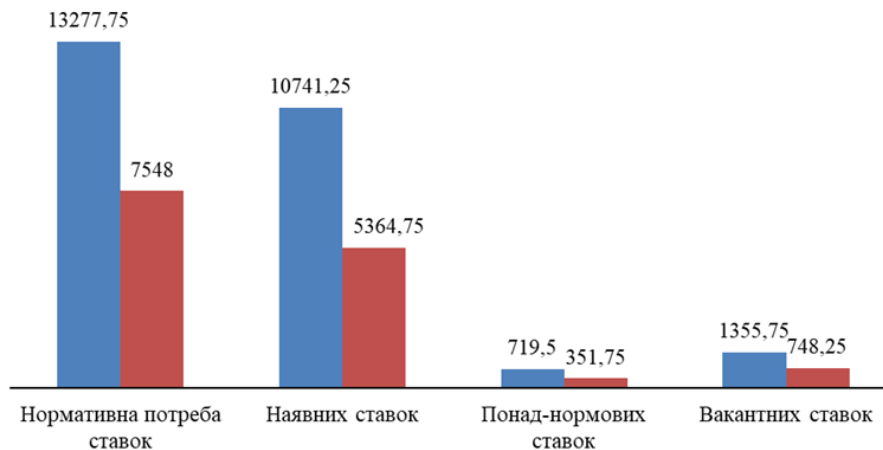

Рис. 7. Забезпеченість закладів освіти працівниками психологічної служби у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Забезпеченість ставками соціальних педагогів у міській і сільській місцевості відносно загальної потреби у закладах освіти складає: місто – 6 758 закладів освіти забезпечені соціальними педагогами, сільська місцевість – 5 883 закладів. Кількість закладів освіти, які незабезпечені ставками соціальних педагогів у місті складає 1 454, у сільській місцевості – 4 231. Зокрема, є кількість закладів освіти, у яких не передбачено наявності фахівця психологічної

служби: місто – 4 417, сільська місцевість – 5 571 (рис. 8).

Що стосується наявної кількості ставок практичних психологів відповідно до потреби у закладах освіти міст, то 6 758 закладів освіти забезпечені практичними психологами, у сільській місцевості цей показник складе 5 883. Кількість закладів освіти, які незабезпечені ставками практичних психологів у місті складає 1 917, у сільській місцевості – 6 056.

Крім того, кількість закладів освіти, у яких не передбачено наявність практичного психолога

складає: місто – 400, сільська місцевість – 1408 (рис. 9).

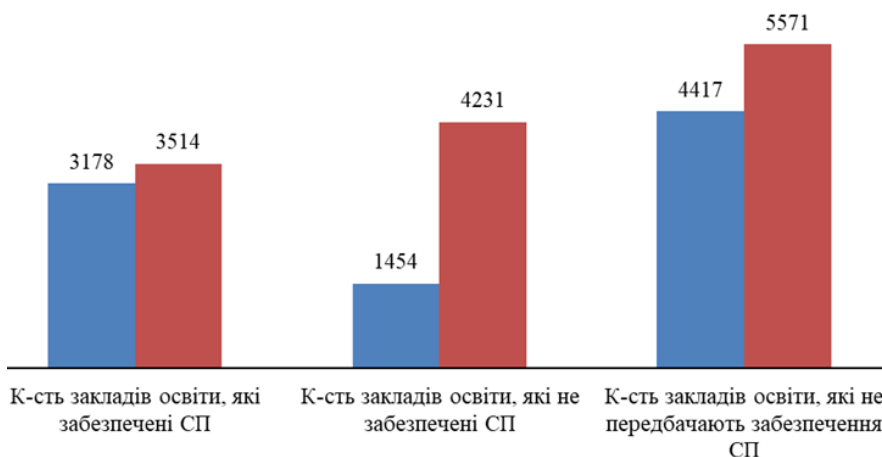

Рис. 8. Чисельність соціальних педагогів закладів освіти у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

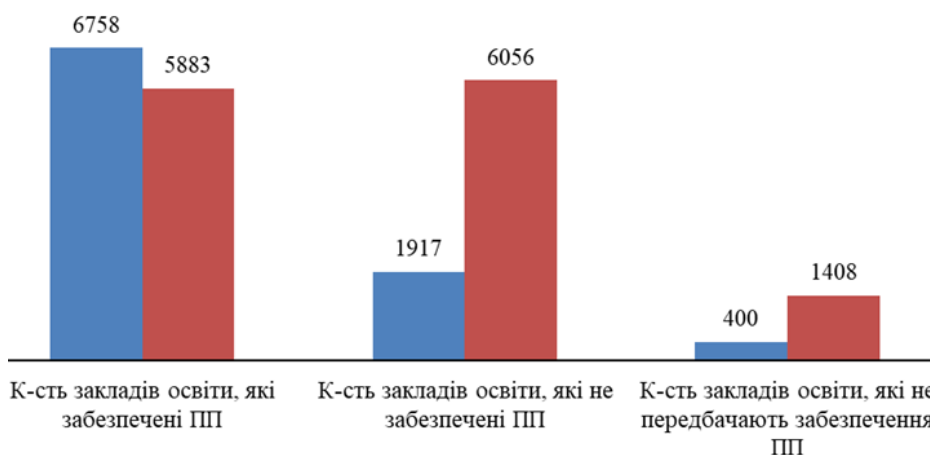

Рис. 9. Чисельність практичних психологів закладів освіти у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Організація освітнього процесу зі здобувачами освіти в умовах воєнного стану відбувається з урахуванням низки чинників.

Головне завдання закладів освіти – зосередитись на збереженні, зміцненні й відновленні фізичного, психічного та духовного здоров'я дітей.

Діяльність закладів освіти в умовах воєнного стану в Україні спрямовано на організацію змістовної, різноманітної діяльності не лише з метою оздоровлення дітей, забезпечення їхнього активного відпочинку, закріплення й розширення уявлень про навколишній світ, а й для здійснення психолого-педагогічної підтримки. Тому надзвичайно важливо гнучко підходити до організації роботи закладів освіти та налаштовувати освітній процес так, щоб він був комфортним і нетравматичним для дітей та педагогів.

Статтею 57¹ Закону України «Про освіту» зазначено, що органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадові особи (керівники, голови, начальники), органи управ-

ління (структурні підрозділи) у сфері освіти; заклади освіти, установи освіти, наукові установи, їх засновники приймають у межах своєї компетенції рішення, обов'язкові до виконання на відповідній території, для реалізації державних гарантій, визначених частиною першою цієї статті, в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду).

Тобто робота закладів освіти в умовах воєнного стану організовується залежно від конкретної ситуації та з урахуванням заходів та завдань, що визначені військово-цивільною адміністрацією та засновником.

На жаль, значна кількість закладів та установ освіти України знищено російськими агресорами. У зв'язку з цим значна кількість фахівців закладів освіти були змушені покинути свої домівки, роботу тощо. За результатами дослідження, кількість практичних психологів, місце перебування яких не змінилося за період дії воєнного стану (вони продовжують здійснювати педагогічну діяльність у штатному режимі на робочих місцях) становить: 12 124 особи. Кількість практичних психоло-

гів, з якими, одним із варіантів документального оформлення зупинення роботи в умовах воєнного стану, оформили простій становить 543 особи. Кількість практичних психологів, які оформили відпустку без збереження заробітної плати стано-

вить 200 осіб. Кількість практичних психологів, які були мобілізовані на військову службу становить 14 осіб. Кількість практичних психологів, з якими призупинено дію трудових договорів/припинено трудові відносини становить 107 осіб (рис. 10).

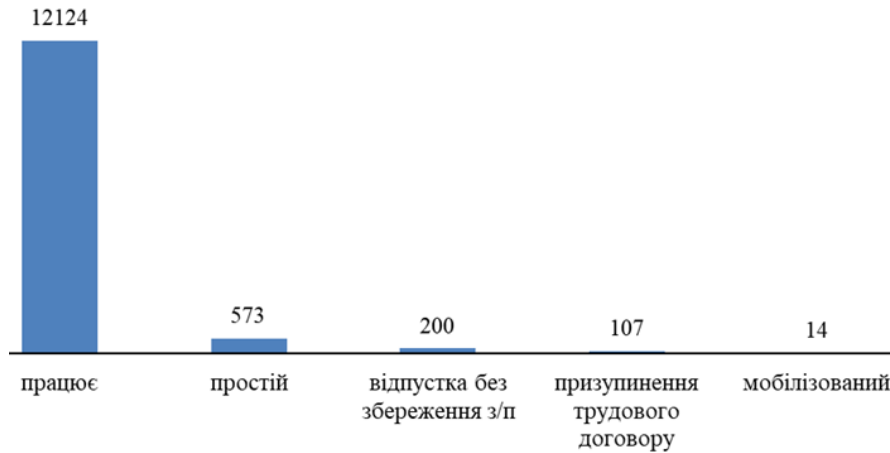

Рис. 10. Провадження професійної діяльності практичних психологів у період дії воєнного стану у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Кількість соціальних педагогів, місце перебування яких не змінилось за період дії воєнного стану (вони продовжують здійснювати педагогічну діяльність у штатному режимі на робочих місцях) становить 6 528 осіб. Кількість соціальних педагогів, з якими оформили простій становить 164 особи. Кількість соціальних педагогів, які

оформили відпустку без збереження заробітної плати становить 70 осіб. Кількість соціальних педагогів, які були мобілізовані на військову службу становить 9 осіб. Кількість соціальних педагогів, з якими призупинено дію трудових договорів/припинено трудові відносини становить 33 особи (рис. 11).

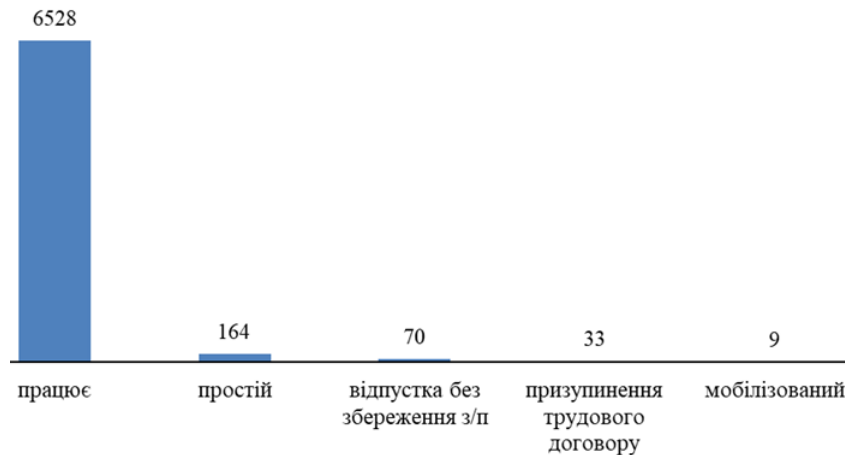

Рис. 11. Провадження професійної діяльності соціальних педагогів у період дії воєнного стану у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Працівники психологічної служби повинні мати відповідну освіту і постійно підвищувати свій професійний рівень; знати вимоги державних стандартів щодо забезпечення освітнього процесу, основні напрями і перспективи розвитку освіти, психолого-педагогічної науки. Атестація практичних психологів і соціальних педагогів – це визначення їхньої відповідності зайнятій посаді. Одержання певної кваліфікаційної категорії є обов'язковим елементом професійного зростання фахівців психологічної служби.

Отже, за результатами дослідження, 3667 фахівців мають кваліфікаційну категорію – спеціаліст, 3 217 практичних психологів мають I кваліфікаційну категорію, 2 756 осіб – вищу кваліфікаційну категорію, 2 608 осіб – II кваліфікаційну категорію (рис 12). Серед соціальних педагогів 3 058 осіб мають кваліфікаційну категорію – спеціаліст, 1 441 соціальних педагогів мають I кваліфікаційну категорію та 1 290 осіб – II кваліфікаційну категорію (рис 13).

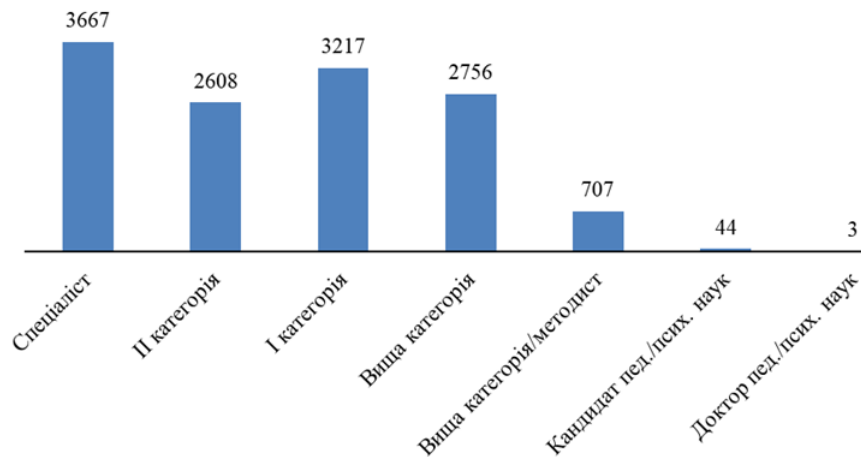

Рис. 12. Педагогічна категорія практичних психологів у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

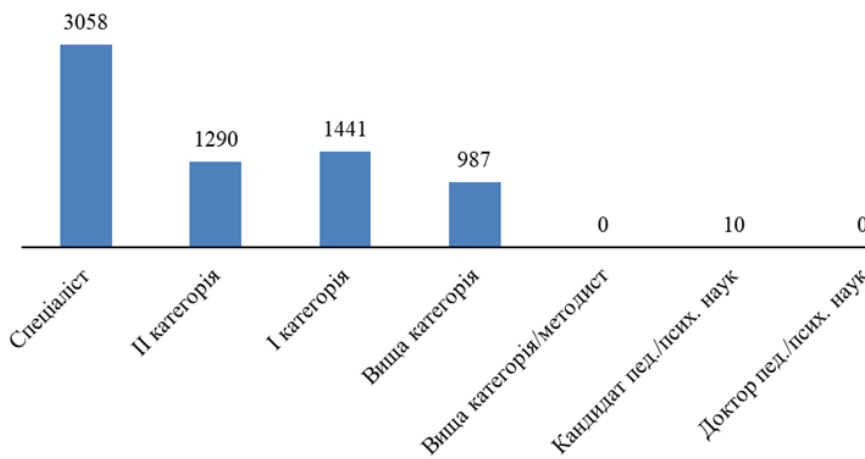

Рис. 13. Педагогічна категорія соціальних педагогів у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

Організація, проведення та участь у різноманітних заходах є важливою складовою діяльності працівників психологічної служби, що розкриває рівень знань і підготовки фахівця.

Всього за участі практичних психологів і соціальних педагогів за 2022/2023 навчальний рік було організовано і проведено 1 378 заходів, з яких: творчі групи (динамічні, інтерв'язійні, супервізійні, мобільні, фокус-групи) фахівців ПС – 309, семінари, вебінари – 275, практикуми, тренінги – 270, школи професійного вдосконалення практичних психологів та соціальних педагогів – 145, методичні, інструктивно-методичні наради (скайп-наради) – 95, методичні об'єднання практичних психологів і соціальних педагогів – 68, школи молодих психологів і соціальних педагогів – 67, творчі майстерні, майстер-класи – 62 тощо.

У 2022/2023 навчальному році педагоги, здобувачі освіти та їхні батьки зверталися до практичних психологів і соціальних педагогів із різними проблемами, а саме: труднощі у навчанні, формування психологічної готовності дошкільників до навчання у школі, підвищення мотивації учнів до навчання, проблеми шкільної неуспішності, вікові та індивідуальні особливості розвитку, проблеми самооцінки дитини, адаптація дитини до нового колективу,

асоціальні прояви у поведінці дітей, психологічний та соціально-педагогічний супровід дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, взаємовідносини в системі «вчитель-учень», «батьки-діти», «педагоги-батьки». Треба відзначити, що кількість звернень з кожним роком зростає.

За отриманими даними, у 2022/2023 навчальному році загальна кількість звернень до працівників психологічної служби становила 4 769 969 звернень, із них: 1 560 953 звернень батьків здобувачів освіти, 1 437 237 звернень педагогічних працівників, 1 426 599 звернень здобувачів освіти та 345 180 звернень інших зацікавлених осіб.

Сьогодні, як ніколи, всі учасники освітнього процесу потребують психологічної підтримки та допомоги. У цей неспокійний час працівники психологічної служби працюють 24/7, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології для організації взаємодії з учасниками освітнього процесу, проводячи консультації через створений в мережі електронний «Кабінет психолога/соціального педагога». Сайт закладу освіти, розміщення повідомлення в Месенджері, сторінки Facebook, чати Telegram-каналу тощо надають інформаційну підтримку щодо джерел консультації та підказує, куди саме можна звернутися.

Наразі додалися звернення щодо психологічної підтримки дітей в умовах війни, надання психологічної допомоги, зокрема екстреної, подолання стресу, переживання втрати, горя, печалі та страждання, психотерапевтичної роботи з дітьми, які втратили батьків, домівки, здоров'я та зазнали ушкоджень, пережили бомбардування, стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами (ВПО).

Найвразливішою категорією населення до суспільних потрясінь є діти і підлітки. Особливо небезпечними є психотравми, що руйнують уявлення дитини про життя, його цінності та ідеали.

Фахівці психологічної служби приділяють значну увагу психосоціальної та соціально-педагогічній допомозі дітям внутрішньо-переміщених

осіб, із сімей учасників АТО (ООС), військових ЗСУ, постраждалих у військових конфліктах, дітям та сім'ям, які мають складні життєві обставини, які були переміщені (ВПО), з числа постраждалого населення від воєнних дій.

За даними дослідження, кількість звернень до працівників психологічної служби для отримання психосоціальної та соціально-педагогічної допомоги дітьми, сім'ями, які були переміщені (ВПО) за період воєнних дій становить 339 703 звернення, з них: 166 976 звернень дітей, 114 579 звернень батьків/законних представників, 11 700 звернень інших членів родини, 39 210 звернень педагогічних працівників, 7 238 звернень маломобільних груп населення (люди з інвалідністю, люди похилого віку) (рис. 14).

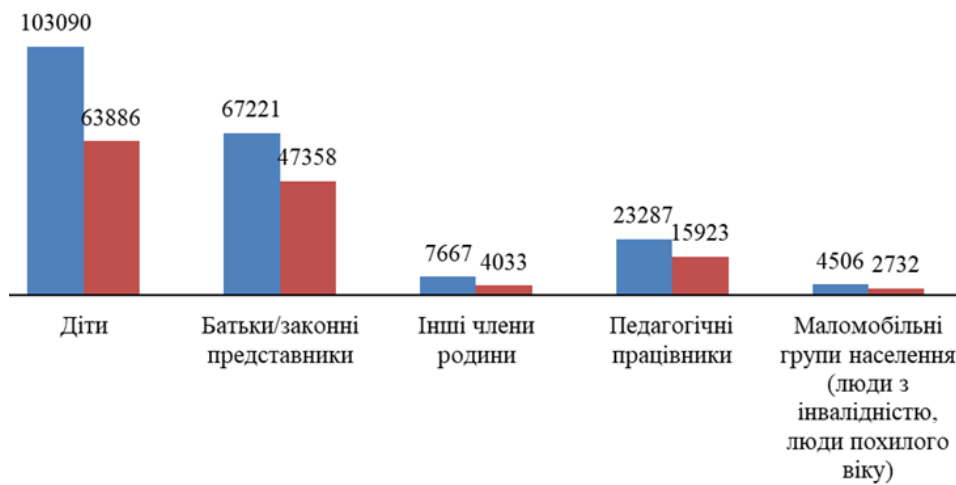

Рис. 14. Зведені дані щодо роботи фахівців психологічної служби за період воєнних дій у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

За даними дослідження, кількість звернень до працівників психологічної служби щодо роботи з дітьми, сім'ями з числа постраждалого населення для отримання психосоціальної та соціально-педагогічної допомоги за період воєнних дій в Україні становить 289 252 звернень, з

них: 154 195 звернень дітей, 90 123 звернення батьків/законних представників, 10 211 звернень інших членів родини, 28 798 звернень педагогічних працівників, 5 925 звернень маломобільних груп населення (люди з інвалідністю, люди похилого віку) (рис. 15).

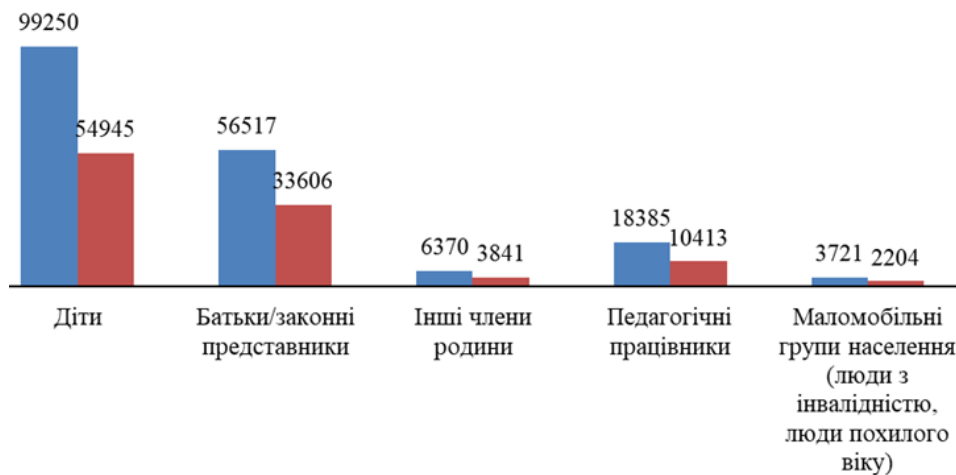

Рис. 15. Зведені дані щодо роботи фахівців психологічної служби за період воєнних дій у 2022/2023 н.р.

Джерело: складено автором

За узагальненими даними від обласних навчально-методичних центрів/кабінетів/лабораторій психологічної служби у системі освіти, було надано 26 466 524 психологічні та соціально-педагогічні послуги.

Найбільше уваги практичні психологи і соціальні педагоги приділяли здобувачам освіти: просвітницькою діяльністю було охоплено 4 283 830 здобувачів освіти; профілактичною груповою діяльністю охоплено 3 709 701 осіб, груповою діагностикою, соціально-психологічними/ педагогічними дослідженнями охоплено 3 611 299 осіб.

Найпоширеніші форми роботи практичних психологів і соціальних педагогів психологічної служби з педагогами: просвітницька діяльність – 810 920, консультування (індивідуальне та групове) – 757 064, проведення ділових ігор, тренінгів – 377 572.

Практичні психологи і соціальні педагоги значну увагу в роботі приділяли батькам здобувачів освіти: просвітницька діяльність – 2 060 583, профілактична діяльність – 1 011 723, консультування (групове) – 840 545.

Важливими та ефективними формами методичної роботи є інтерв'їзійні та суперв'їзійні заняття, які завдяки професійній кооперації забезпечують фахівців необхідними новими знаннями; допомагають систематизовано бачити, розуміти і аналізувати свої професійні дії та свою професійну поведінку; усвідомлювати власні професійні помилки і корегувати стратегії надання психологічної допомоги у кожному конкретному випадку; сприяють ефективному аналізу відповідності та якості використовуваних ними методів, технік надання психологічної допомоги, формуванню професійних навичок, обміну досвідом, теоретичному і практичному підвищенню кваліфікації, охоплюючи елементи психологічного самопізнання та розвитку.

Всього за участі практичних психологів і соціальних педагогів за 2022/2023 навчальний рік

було організовано і проведено 50 тис. занять суперв'їзійних та інтерв'їзійних груп з різних тем, а саме: «Консультативна допомога учасникам освітнього процесу» (29 482), «Супровід та підтримка учасників освітнього процесу, колективу та мікрогруп в умовах війни, воєнного стану» (27 714), «Супровід та підтримка ВПО» (10 234).

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

За даними дослідження, психологічна служба у системі освіти накопичила значний позитивний досвід роботи, що підтверджує кількість індивідуальних, корекційних занять та консультацій, розроблених методик, наукових та методичних напрацювань тощо.

За останні роки значно збільшилося навантаження на практичних психологів та соціальних педагогів у закладах освіти, а саме психологічної допомоги потребують вимушені переселенці, що постраждали від збройного конфлікту, збільшилася кількість учнів пільгових категорій, яким необхідний психологічний супровід, багато дітей потребують підвищеної психологічної уваги та патронажу (учні з малозабезпечених родин, діти-сироти та позбавлені батьківського піклування, діти з сімей одиноких матерів, батьків, багатодітних родин, діти учасників АТО, учні із девіантною поведінкою, обдаровані учні), також потрібен психологічний супровід інклюзивної освіти. Тому ця діяльність вимагає додаткової ретельної підготовки (виготовлення дидактичного інструментарію, додаткового навчання, часу тощо).

Додалися звернення щодо психологічної підтримки дітей в умовах війни; зросла потреба у наданні психологічної допомоги, зокрема екстреної, у подоланні стресу, переживанні втрати, горя, печалі та страждання; у психотерапевтичній роботі з дітьми, які втратили батьків, домівки, здоров'я та зазнали ушкоджень, пережили бомбардування, стали біженцями, внутрішньо переміщеним особам.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bocheliuk, V. Y., & Zarytska, V. V. (2007). *Psykhohohiia: vstup do spetsialnosti: Navch. Posibnyk [Psychology: introduction to the specialty: Education. manual]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian].
2. *Zaklady zahalnoi serednoi osvity Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, inshykh ministerstv i vidomstv ta pryvatni zaklady. Informatsiinyi biuleten (2022/2023 n. r.) [General secondary education institutions of the Ministry of Education and Science of Ukraine, other ministries and information and private institutions. Information bulletin (2022/2023)]. Institut osvitnoi analytyky – Institute of Educational Analytics*. Retrieved from <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/byuleten-zzso-2022-2023.xlsx> [in Ukrainian].
3. Panok, V. H., & Lunchenko, N. V. (2018). *Stanovlennia psykhohohichnoi sluzhby systemy osvity v konteksti suspilnykh transformatsii v Ukraini [Formation of the psychological service of the education system in the context of social transformations in Ukraine]*. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Psykhohohiia – Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda. Psychology*, 58, 8-24. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2018_58_3. doi: <https://zenodo.org/records/1450980> [in Ukrainian].
4. *Pro vnesennia zmin do deiakykh nakaziv Ministerstva osvity i nauky Ukrainy i Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 03.07.2017 № 948 [On making changes to some orders of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 03.07.2017 No. 948]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0930-17#Text> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro psykholohichnu sluzhbu u systemi osvity Ukrainy: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 22.05.2018 № 509 [On the approval of the Regulation on psychological service in the education system of Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 22, 2018, No. 509]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> [in Ukrainian].

6. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

7. Pro chyselnist i sklad pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, inshykh ministerstv i vidomstv ta pryvatnykh zakladiv (dani formy № 83-RVK «Zvit pro chyselnist i sklad pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity») (2022/2023 n. r.) [About the number and composition of teaching staff in general secondary education institutions of the Ministry of Education and Science of Ukraine, other ministries and agencies and private institutions (data form No. 83-RVC «Report on the number and composition of teaching staff in general secondary education institutions») (20. 22/2023 p. r.)]. *Instytut osvitnoi analityky – Institute of Educational Analytics*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/05/byuleten-83-rvk-2022_2023.xlsx [in Ukrainian].

8. Panok, V. H. (Ed.) (2016). *Psykholohichna sluzhba* [Psychological service]. Kyiv : Nika-Tsentr. [in Ukrainian].

9. Chudakova, V. P., Sharipov, Sh. S., Chuprov, L. F., & Baratov, Sh. R. (2019). *Psykholohichne zabezpechennia osvitnoho protsesu: psykholohichna sluzhba v shkoli – stvorennia, suchasnyi stan i perspektyvy* [Psychological Support of the Educational Process: Psychological Service at School – Creation, Current State and Prospects]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*, 2 (73), 39-46. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-2\(73\)-39-46](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-2(73)-39-46) [in Ukrainian].

10. Chudakova, V.P. (2019). *Psykhodiagnostyka – kliuchovy instrumentarii v realizatsii kompetentnisno-orientovanoho navchannia konkurentozdatnoi osobystosti v umovakh innovatsiinoi diialnosti novoi ukrainskoi shkoly* [Psychodiagnostics is a key toolkit in the implementation of competence-oriented training of a competitive personality in the conditions of innovative activity of the new Ukrainian school]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*, 1(72), 45–56. doi: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1\(72\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-63-69) [in Ukrainian].